

Spytska L.V.

SYSTEMIC-SYNERGETIC METHODOLOGY AS A CONCEPTUAL BASIS OF MENTAL HEALTH FOR EYES

The article reveals the socio-psychological foundations of the correction of affective disorders in the crisis periods of the life of the person of the mature age. Socio-psychological features of anxiety and depression clusters of affective disorders are revealed in life crisis periods of a mature-age individual as the most common and suicide-dangerous. The structural-level analysis of socio-psychological factors of affective disorders in life crisis periods of a mature-age individual was conducted and their differentiation at the macro-, meso- and micro-levels was carried out.

Socio-psychological correction system for affective disorders in life crisis periods of a mature-age individual is developed and implemented at the primary, baseline, correctional and analytical levels (in fractals of pre-disposition, in latent, initial and effective fractals, respectively) with the definition of methodological and substantive procedural principles and the main components of its effective implementation in the direction of the mental health adaptive engineering and monitoring.

Key words: *a mature-age individual, life crisis periods, affective disorders, socio-psychological means of correction.*

Спицька Ліана Вікторівна – кандидат психологічних наук, докторант кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Сєверодонецьк.

УДК 159.92

Українець Л.П.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ САМООБМЕЖЕННЯ МОЛОДІ У ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

В статті розкрито соціально-психологічні особливості прояву самообмеження молоді у життєдіяльності. Обґрунтовано специфіку організації емпіричної частини дослідження, представлено методичний апарат, умови проведення та психологічний аналіз результатів дослідження. За результатами дослідження визначено, що існує цілісна ієрархізована система самообмеження, що характеризується феноменологічними проявами на різних поведінкових рівнях. Втім ступінь розвитку рівнів самообмеження (концептуального, тактичного й операційного) суттєво визначає характер таких параметрів особистості: стійкість стосовно зовнішніх стресогенних чинників; надійність як партнера в професійній взаємодії; успішність діяльності. Проте детермінація самообмеження здійснюється за допомогою трьохрівневої системи чинників: макросоціальних, мікросоціальних і особистісних. Варто відзначити, що індивідуальний стиль діяльності й спілкування, відповідальність є проявами рівня сформованості самообмеження, що визначають становлення та особистісне

зростання. Показано, що індивідуально-типологічні особливості розвитку самообмеження детермінуються сформованістю виділених нами структурних компонентів самообмеження. Кожний окремо взятий рівень самообмеження особистості піддається розвитку й корекції за допомогою спеціальної розробленої системи тренінгових заходів

Ключевые слова: самообмеження особистості, самоорганізація особистості, становлення особистості, цінності, ціннісне ставлення.

Постановка проблеми. В останні десятиліття відбувається трансформація предмета психологічних досліджень активності особистості, яка розглядається не стільки як адаптивна, спрямована на соціалізацію, соціальну адаптацію й відпрацьовування механізмів оптимального функціонування в рамках ідейно-ціннісної залученості, інтеріоризовану особистістю, скільки, становлення суб'єктності як феноменологічного втілення особистісного в людині. Феномени особистісного вибору, волі й відповідальності, персоналізації, надситуативної активності, стійкості особистості, індивідуалізації стають основою найцікавіших й фундаментальних досліджень психології останніх десятиліть (К. Абульханова-Славська, О. Асмолов, В. Петровський, В. Слободчиков, В. Чудновський, В. Зінченко, А. Налчаджян, Ш. Орлов, І. Котова й ін.) [1; 4; 6].

Продуктивна розробка концепції особистості як суб'єкта життєдіяльності, суб'єкта, котрий створює своє буття, дає можливість для дослідження більш конкретних питань психологічних механізмів цілепокладання й увиразнення себе як суб'єкта в процесі соціального й професійного становлення [2; 3; 5].

Змін парадигмального погляду на такі категорії, як «активність», «особистість», «розвиток особистості», «становлення особистості» призводить у 90-і роки до нового трактування співвідношення зазначених понять, що яскраво проявляється в сучасних дослідженнях (А. Петровський, В. Петровський, А. Маркова, І. Якиманська, Ю. Кулюткін, Г. Сухобська, С. Шеїн).

Таким чином, проблема дослідження полягає в тому, що сучасні умови пропонують новий ракурс розгляду проблеми взаємодії людини й світу. Один з напрямків досліджень такої взаємодії полягає у вивченні психологічних характеристик і закономірностей внутрішнього контролю особистості як суб'єкта життєдіяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений нами теоретичний аналіз показує, що зазначена проблема є найменш вивченою частиною загальної проблеми активності особистості, інтенсивне вивчення якої упрозорується сьогодні. Як у вітчизняній, так і в зарубіжній психології відсутня цілісна концепція системи самообмеження особистості, немає її чіткого опису ні на феноменологічному рівні, ні на процесуальному. Разом з тим у сучасній психології накопичений багатий експериментальний матеріал у цій галузі, що вимагає свого узагальнення, перевірки й наукового осмислення.

Ми пропонуємо розуміти «самообмеження» у науковому контексті, аналогічному поглядам на проблему суб'єктивності С. Рубінштейна, О. Леонтьєва,

В. Чудновського. Відомо, що О Леонт'єв пропонує розуміти суб'єктивність як суб'єктність, тобто «приналежність діяльнійсному суб'єктові».

У розробці проблеми самообмеження особистості значний внесок здійснили роботи С. Рубінштейна, дослідження грузинської школи з психології установки Д. Узнадзе, аналіз методологічних основ розуміння становлення суб'єкта й суб'єктивності К. Абульханової-Славської, дослідження із психології особистості Л. Анциферової, О. Асмолова, Г. Балла, Б. Братуся, С. Максименка, В. Петровського, В. Слободчикова, Н. Чепелевої й ін.

Однак проблема самообмеження в сучасній вітчизняній психології недостатньо розроблена на рівні операціоналізації. Це обумовлене як соціально-політичними чинниками, так і парадигмою безпосередності, що превалує в наукових дослідженнях донедавна.

Мета статті – розкрити соціально-психологічні особливості прояву самообмеження молоді у життєдіяльності.

Експериментальне дослідження включало два етапи, спрямовані відповідно на:

1) простеження особливостей екофасилітаційної свідомості й особистісних властивостей студентів;

2) виявлення специфіки зв'язку особливостей екофасилітаційної свідомості студентів із механізмами їх психічного захисту;

3) визначення загальних смислових одиниць свідомості під час сприйняття екофасилітаційних аспектів життя різними групами студентської молоді.

Перший етап дослідження. За допомогою опитувальника «Натурафіл» (С. Дерябо, В. Ясвін), досліджувались рівень розвитку інтенсивності суб'єктивного ставлення до себе та його структури. За результатами залучення статистичного Н-критерію Крускала-Уолліса було виявлено типи екофасилітаційної свідомості студентів:

1. Екофасилітаційна активна, відповідальна особистість, має ціннісне, відповідальне ставлення до себе, власної природи, приймає відповідні рішення та дії:

- авторитарна (активно-авторитарна);

- об'єктивна (активно-об'єктивна);

2. Екофасилітаційно пасивна, індиферентна особистість, погано поінформована, не має власних етичних, ціннісних ставлень щодо власної природи, особистісних змін; безініціативна:

- стереотипна (пасивно-стереотипна);

- безвідповідальна (пасивно-індиферентна).

Результати першого констатувального етапу дослідження засвідчили, що: з 223 досліджуваних студентів ВНЗ 79 були властиві особливості екофасилітаційного мислення, пов'язані з активною екофасилітаційною позицією; 144 студенти виявили пасивну екофасилітаційну позицію. Серед екофасилітаційно-активних 43 показали свою авторитарність, 36 продемонстрували об'єктивність. Екофасилітаційна пасивність, а також стереотипність характерна для 63 осіб через

їхню негативну установку до суспільства й до себе, безвідповідальність притаманна 81 досліджуваному, окрім цього, вони характеризуються індиферентністю.

В цілому варто відзначити, що когнітивний компонент екофасилітаційної свідомості характерний 15 % опитуваним (середній рівень) і характеризує рівень змін у мотивації та спрямованості пізнавальної активності, пов'язаної із власною природою, особистісними змінами.

При низькому рівні сформованості когнітивного компонента екофасилітаційної свідомості людина готова опрацьовувати інформацію, що поступає до неї, її активність не виходить за рамки, які задаються ситуацією, хоча вона є сприйнятливою до неї, не є байдужою саме в цьому і має прояв її суб'єктивне ставлення. При високому рівні – людина намагається відшукувати інформацію, її активність у цьому напрямку є надситуативною, вона сама організовує пізнавальну діяльність.

Практичний компонент екофасилітаційної свідомості наявний у 10 % опитуваних і характеризує готовність та спрямованість до практичних дій стосовно самозмінювання й саморозвитку, опановувати необхідні для цього технології (уміння та навички) та ін.

При низькому рівні сформованості практичного компонента інтенсивності самоставлення людина виявляє готовність лише частково залучатися у практичну діяльність щодо саморозвитку, яку організовують інші люди, тобто активність не виходить за рамки, що задаються ситуацією.

При високому рівні сформованості практичного компонента інтенсивності самоставлення, людина намагається бути залученою у різні види практичної діяльності стосовно самозмінювання й саморозвитку, має різноманітні захоплення, пов'язані із удосконаленням себе: наприклад, полюбляє займатися будівництвом власного тіла, займатися спортом та іншими видами активного відпочинку, використовує різні психотехніки задля самодійснення, цікавиться особистісними змінами, прислуховується до порад фахівців з цього питання.

Вчинковий компонент екофасилітаційної свідомості: дуже високий рівень 5 %; респондентів, високий рівень 10 % досліджуваних; середній 25 % опитуваних характеризує активність особистості, що спрямована на зміни у її оточенні у відповідності із власним суб'єктивним ставленням до себе, власної природи.

Варто відзначити, що вчинковий компонент екофасилітаційної свідомості принципово відрізняється від практичного: турбота про здоров'я та активна участь у реалізації здорового способу життя, охороні природи, діях щодо саморозвитку – це різні моделі взаємодії з власною природою. «Одиницею» у першому випадку є та або інша практична дія, «одиноцею» у другій ситуації є саме вчинок, котрий є актом морального самовизначення людини. (Безумовно, кожний вчинок є тією або іншою практичною дією й залучений у площину певної практичної діяльності, але не кожна практична дія є вчинком). Вчинок – це «демонстрація» особистістю власного ставлення.

У практичному компоненті самоствавлення є самоцінним; у вчинковому – такі зміни є метою діяльності. У кінцевому стані, практичний компонент – це «для себе», а вчинковий – «для інших». Здійснювати самозміни – це практичні дії; сприяти здоровому способу життя як ідеології – вчинок; погратись у дісту – практична дія, самообмеження заради розвитку – вчинок; працювати над собою – практичні дії, допомагати у саморозвитку інших – вчинок. За певною зовнішньою схожістю це дві принципово різні психологічні моделі взаємодії з собою та людською природою.

В цілому від перцептивно-афективного до вчинкового компонента екофасилітаційної свідомості зростає ступінь прояву суб'єктивного ставлення у зовнішньому плані, а також значущість власної, надситуативної активності особистості.

Отже, Вчинкова шкала в методиці «Натурафіл» (демонструє готовність людини щодо змін власної поведінки стосовно самоздійснення й збереження власної цінності) – різниця виявлена на високому рівні статистичної значущості $p \leq 0,001$. Когнітивна шкала в методиці «Натурафіл» (виявляє бажання й прагнення отримувати знання про власну природу) – різниця одержана на високому рівні статистичної значущості $p \leq 0,001$. Перцептивно-афективна шкала в методиці «Натурафіл» (визначає естетичне та етичне опанування своєю природою, особливості реагування на власні вітальні прояви) – різниця встановлена на високому рівні статистичної значущості $p \leq 0,001$. Натуралістична ерудичія за методикою «Натурафіл» (рівень конкретних знань про себе й людську природу) – різниця представлена на високому рівні статистичної значущості $p \leq 0,01$. Показники за Практичною шкалою (виявляє бажання займатися саморозвитком непрагматично, без одержання будь-якої користі) – різниця отримана на високому рівні статистичної тенденції $p \leq 0,1$.

Окрім цього, порівняння структури екофасилітаційної свідомості студентів дозволяє встановити різницю у когнітивних, емоційних, поведінкових аспектах ставлення до себе й власної природи. Найсуттєвіша різниця стосується сфери мотивації (Вчинкова шкала), студенти із активними типами екофасилітаційної свідомості виявляють готовність та бажання змінювати власну поведінку задля самоздійснення. Активних студентів відрізняє більш високий рівень екофасилітаційних знань та високий ступінь бажання одержати відповідні знання й впевненість у дієвості екофасилітаційних знань (високі оцінки ефективності екофасилітаційної просвіти). Такі студенти демонструють етичний тип ставлення до себе й людської природи, що характеризується усвідомленням власної відповідальності за здоров'я й розвиток, досягнення цілей, активною екофасилітаційною діяльністю в рамках освітнього закладу та специфічних екофасилітаційних паттернах у побутовому житті. Для студентів, котрим властиві пасивні типи екофасилітаційної свідомості, притаманне домінування етноцентричного ставлення до розвитку, тобто соціум та природа сприймається як джерело користі, а життєдіяльність здійснюється задля задоволення власних потреб (естетичних та практичних). Активні типи екофасилітаційної свідомості

досліджуваних відрізняє сприйняття себе як об'єкта життєдіяльності, сформованість поведінкових навичок турботи про себе, а також розуміння власної відповідальності за стан здоров'я, саморозвитку в цілому.

Також за результатами дослідження виявлено, що структура «активних» та «пасивних» типів екофасилітаційної свідомості суттєво відрізняється. Так, вагома різниця у «активних» пов'язана із намаганням змінити власну поведінку для збереження сприятливої екофасилітаційної ситуації у порівнянні з «пасивними». «Активні» виявляють більш етичне опанування власної природи. Людська природа як об'єкт краси сприймається «активними» та «пасивними» однаково – для обох груп естетичний тип мотивації часто є провідним. Рівень натуралістичної ерудиції є більш високим у «активних». Мотивація взаємодії з власною природою непрактичним способом в обох групах є однаковою. Статистично підтверджено, що «активні» значно менше бажають одержати від інших людей, природи стосовно самодійснення будь-яку користь.

Слід зауважити, що процес формування екофасилітаційної свідомості особистості, за спостереженнями науковців, проходить кілька етапів. На першому етапі відбувається її лабілізація, у результаті якої людина починає переконуватися в неадекватності своїх об'єктно-прагматичних стратегій екофасилітаційної поведінки, сприймати їх як значущий власний неуспіх, бажання його перебороти спричинює готовність до засвоєння нових стратегій і відповідних технологій.

На другому етапі в процесі екофасилітаційної діяльності засвоюються адекватні технології саморозвитку. У результаті чого відбувається інтеріоризація суспільно створених уявлень про екофасилітаційну доцільність, причому особистість здобуває відповідні операційні засоби для реалізації свого нового ставлення. Тут же складаються передумови для переходу від однобічного впливу на власну природу до взаємодії з нею: власні реакції на активність особистості починають суб'єктивно інтерпретуватися як «відповіді суб'єктивної природи».

Нарешті, на третьому етапі внаслідок суб'єктифікації самозмінювання починають осмислюватися й сприйматися як рівноправні партнери з взаємодії. Людина перестає сприймати себе відокремлено від власної природи; відчуває себе її цілісною частиною. Особистість, яка відображає таку гармонійну картину світу, і є екофасилітаційна особистість.

Отже, ми дійшли висновку, що за своїми найважливішими характеристиками: психологічна залученість у світ власної природи, суб'єктне сприйняття саморозвитку і високий ступінь прагнення до непрагматичної взаємодії з іншими людьми стосовно їх саморозвитку – екофасилітаційна свідомість особистості збігається з типом, властивою культурі Сходу. Таким чином, здавалося б, що Заходу варто просто запозичити східні філософські принципи й традиційні для Сходу технології саморозвитку, взаємодії із світом людської та природи в цілому, щоб домогтися аналогічних результатів. Однак існують принципові «ментальні» розходження, які визначають неможливість подібної стратегії.

Другий етап дослідження. З метою визначення зв'язку між особливостями самообмеження особистості та її механізмами психологічного захисту,

досліджувались специфіка ставлення до суспільних змін, особливості типу мотивації взаємодії з суспільством (естетичного, когнітивного, практичного, прагматичного). Задля реалізації завдань експерименту використовувались попередні методики, а також:

1. Методика виявлення механізмів психологічного захисту (Р. Плутчик, в адаптації Л. Вассермана, О. Єришева, О. Клубової та ін).

2. Метод репертуарних решіток Келлі та метод семантичного диференціалу (комп'ютерний варіант техніки репертуарних решіток, В. Похилько, М. Страхов), експеримент відбувався у режимі діалогу з ЕОМ; окрім цього використовувалось анкетування, спостереження та інші методи.

Беручи до уваги результати нашого дослідження, слід пам'ятати, що внаслідок неповторності кожної особистості, ієрархія захисних механізмів має свою конфігурацію в залежності від індивідуальних особливостей. Але враховуючи загальні закономірності вікової динаміки механізмів психологічного захисту, уможлиблюється усвідомлення особливостей захисної поведінки, опанування захисних механізмів і відмовлення від неефективних. Це не значить, що в цьому випадку особистість стане беззахисною. Усвідомлене користування захисними механізмами є більш адаптивним, ніж неусвідомлене, і це не призводить до формування захисного стилю життя.

Окрім цього, за результатами анкетування виявлено, що екофасилітаційні проблеми турбують 47,6 % респондентів, поступаючись при цьому лише матеріальним проблемам (58,8 %). Це підтверджує актуальність та важливість екофасилітаційних проблем для студентської молоді. Суспільна свідомість сприймає їх як провідні.

Відносно поінформованості, студенти зазначили, що у суспільстві панує переконання щодо неможливості врятувати людство, планету, неефективності власного впливу на стан справ у цій сфері. На питання стосовно залежності можливості змін від поінформованості особистості 36,6 % респондентів відповіли, що від них нічого не залежить; 22,4 % вважають, що саме вони можуть здійснити зміни, завдяки власній обізнаності, але не все; 27,4 % – стверджують, що саме від поінформованості людей залежить їх спроможність саморозвитку.

На запитання, хто повинний займатися екофасилітаційним розвитком особистості, більшість молоді (38,6 %) відзначили, що держава, місцева адміністрація (22,1 %), світові держави (10,5 %), керівники підприємств (7,9 %), власне молодь (7,6 %). Проте щодо власної участі у суспільних акціях, рухах екофасилітаційної спрямованості лише 31 % відповіли, що приєднуються, хоча раніше не брали участі у цьому; 28,5 % зазначають, що це все даремно; 28,1% вважають, що це справа спеціалістів; 7,8 % студентів колись брали участь у таких кампаніях; лише 1,4 % є постійними учасниками таких рухів, партій, організацій.

Отже, варто підкреслити, що екофасилітаційна свідомість студентської молоді характеризується в цілому небайдужим ставленням до екофасилітаційних проблем, особистісних змін, водночас відчувається відсутність власного відчуття контролю над окресленими питаннями. При цьому достатньо велика потреба у

екофасилітаційній просвіті, високий рівень очікувань від державних органів щодо регулювання стану, котрий склався у зв'язку із недовірою владі.

В цілому за результатами видно, що проекція та раціоналізація є провідними механізмами психологічного захисту у досліджуваних із активно-авторитарним типом екофасилітаційної свідомості; респонденти із активно-об'єктивним типом екофасилітаційної свідомості виявляють захисні механізми – проекцію, компенсацію та раціоналізацію; втім пасивно-стереотипні найчастіше використовують витіснення та заперечення; пасивно-індиферентні вирізняються витісненням, заміщенням і запереченням (МПЗ). Тобто проекція і раціоналізація виявляються пріоритетними психічними захистами у активних типів екофасилітаційної свідомості, а витіснення і заперечення є характерними захисними механізмами у пасивних типів.

Окрім цього, ми здійснили заміри свідомості методом семантичного диференціалу. У відповідності із завданнями дослідження, кожний респондент оцінював за шкалами-конструктами 15 заданих нами екофасилітаційних проблем. Ми використовували 5-бальну систему оцінювання задля виявлення і порівняння загальних смислових одиниць свідомості під час сприйняття екофасилітаційних аспектів життя різними групами студентської молоді.

Висновки. Системоутворюючим елементом у системі соціально-психологічних чинників розвитку самообмеження й самоорганізації виступає ціннісно-значеннєвий. Ефективність розвитку самообмеження й самоорганізації студентів у рамках освітнього процесу уможливується завдяки створенню освітнього середовища як комплексу можливостей для включення студентів в суспільно значущу діяльність, спрямовану на освоєння ними загальнолюдських цінностей (провідної умови розвитку самообмеження й самоорганізації молоді).

В ході експериментального дослідження нами виявлено такі типи екофасилітаційної свідомості (самообмеження й самоорганізації) студентів вищих навчальних закладів: 1. екофасилітаційна активна, відповідальна особистість, має ціннісне, відповідальне ставлення до себе, власної природи, приймає відповідні рішення та дії: авторитарна (активно-авторитарна); об'єктивна (активно-об'єктивна); екофасилітаційно пасивна, індиферентна особистість, погано поінформована, не має власних етичних, ціннісних ставлень щодо власної природи, особистісних змін; безініціативна: стереотипна (пасивно-стереотипна); безвідповідальна (пасивно-індиферентна).

За результатами дослідження визначено, структура самообмеження й самоорганізації різних типів екофасилітаційної свідомості суттєво відрізняється: у «активних» – намагання змінити власну поведінку для збереження сприятливої соціально-психологічної ситуації на відміну від «пасивних». Водночас для обох груп найчастіше є провідним естетичний тип мотивації. Однак рівень ерудиції є більш високим у «активних». Статистично підтверджено, що «активні» значно менше бажать отримати від суспільства, природи будь-яку користь. Окрім цього, визначено, самообмеження й самоорганізація студентської молоді характеризуються в цілому переживанням суспільних змін, хоча відчувається

відсутність відчуття власного контролю над процесами, котрі відбуваються. Також спостерігається потреба у психологічній просвіті, необхідність у регулюванні стану, що склався з боку державних органів у поєднанні із недовірою владним структурам.

Література

1. Боярин Л. В. Деякі аспекти феномена суб'єктивного самовизначення особистості та причин його виникнення / Л. В. Боярин та ін. // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. – № 3 (38). – С. 71 – 81.

2. Боярин Л. В. Соціально-психологічні особливості самообмеження особистості: інтернальний та екстернальний виміри / Л. В. Боярин та ін. // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. – № 1(45). – С. 109–118.

3. Бушанський В. В. Рефлексивна структура ідентичності / В. В. Бушанський // *Politikus*. – Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. – 2015. – № 2. – С. 113–117.

4. Завацька Н. Є. Соціально-психологічні аспекти адаптації молоді до умов ринкової економіки : монографія // Н. Є. Завацька, В. Є. Харченко / Під ред. Н. Є. Завацької. – Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2012. – 228 с.

5. Кононенко А. О. Інтегративна психологія як підґрунтя створення моделі самопрезентації особистості / А. О. Кононенко // Вісник Одеського національного університету. Психологія. – 2012. – Т. 17, Вип. 8. – С. 99–104.

6. Турбан В. В. Самообмеження та відчуження: соціально-психологічні прояви і смислові конотації понять / В. В. Турбан // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – Т. IX, Вип. 10. – К. ; Ніжин : ПП Лисенко, 2017. – С. 213–220.

Транслітерація

1. Boyarin L. V. Deyaki aspekty fenomeny sub'yektivnoho samoviznachennya osobistosti ta prychin yogo viniknennya / L. V. Boyarin ta in. // Teoretichni i prikladni problemi psihologii : zb. nauk. prats Shidnoukraïnskogo natsionalnogo universitetu imeni Volodimira Dalya. – Severodonetsk : Vid-vo SNU im. V. Dalya, 2015. – № 3 (38). – S. 71 – 81.

2. Boyarin L. V. Sotsialno-psihologichni osoblivosti samoobmejenyya osobistosti: internalniy ta eksternalniy vimiri / L. V. Boyarin ta in. // Teoretichni i prikladni problemi psihologii : zb. nauk. prats Shidnoukraïnskogo natsionalnogo universitetu imeni Volodimira Dalya. – Severodonetsk : Vid-vo SNU im. V. Dalya, 2018. – № 1(45). – S. 109–118.

3. Bushanskiy V. V. Refleksivna struktura identichnosti / V. V. Bushanskiy // *Politikus*. – Pivdennoukraïnskiy natsionalniy pedagogichniy universitet imeni K. D. Ushinskogo. – 2015. – № 2. – S. 113–117.

4. Zavatska N. E. Sotsialno-psihologichni aspekti adaptatsii molodi do umov rinkovoi ekonomiki : monografiya // N. E. Zavatska, V. E. Harchenko / Pid red. N. E. Zavatskoi. – Lugansk : SNU im. V. Dalja, 2012. – 228 s.

5. Kononenko A. O. Integrativna psihologiya yak pidruntya stvorennja modeli samoprezentatsii osobistosti / A. O. Kononenko // Visnik Odeskogo natsionalnogo universitetu. Psihologiya. – 2012. – T. 17, Vip. 8. – S. 99–104.

6. Turban V. V. Samoobmejnennja ta vidchujennja: sotsialno-psihologichni proyavi i smislovi konotatsii ponyat / V. V. Turban // Aktualni problemi psihologii : zb. nauk. prats Institutu psihologii imeni G. S. Kostyuka NAPN Ukraïni. – T. IH, Vip. 10. – K. ; Nijin : PP Lisenko, 2017. – S. 213–220.

Ukrainets L.P.

SOCIO-PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE EXISTENCE OF YOUNG PEOPLE 'S LIFE IN LIFE

The article reveals the socio-psychological features of the self-restraint of youth in life.. Efficiency of development of self-restraint and selforganization of personality within the framework of educational process is done by possible due to creation of educational environment as complex of possibilities for plugging of students in the publicly meaningful activity sent to mastering by them common to all mankind values(leading condition of development of self-restraint and selforganization youth). On results of scient work certainly, that the integral hierarchy system of self-restraint that is characterized by phenomenological displays on different behavior levels is. However the degree of development of levels of self-restraint(conceptual, tactical and operation) determines character of such parameters substantially personalities: firmness in relation to external stress factors; reliability as a partner in professional co-operation; success of activity. However determination of self-restraint comes true by means of the three-level system of factors: macrosocial, microsoci and personality. It costs to mark that individual style of activity and communication, responsibility is the displays of level of formed self-restraints that determine becoming and personality increase. Will mark also, that the individually-typology features of development of self-restraint are determined by formed of the structural components of self-restraint distinguished by us. Every separately taken level of self-restraint of personality yields to development and correction by means of the special worked out system of training measures

Keywords: *self-limitation of personality, self-organization of personality, formation of personality, values, value attitude.*

Українець Людмила Петрівна – здобувач кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Северодонецьк.